

O‘ZBEKISTONDA AYOLLARGA NISBATAN ZO‘RAVONLIK HOLATLARI VA UNGA DOIR CHORA TADBIRLAR

Qobilova Nasiba Ismatjon qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti, stajyor o‘qituvchi

asliyatim@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida ayollarga nisbatan zo‘ravonlik holatlarining oldini olish, sabablari va oqibatlarini haqida so‘z yuritiladi. O‘zbekistondagi ayollarga nisbatan zo‘ravonlik holatlarining statistikasi va bu borada chiqarilgan qonunlar va qarorlar haqida so‘z yuritiladi. Jumladan, 2021-yil 19-may sanasida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-5116-sonli qaroriga binoan Mahalla va oilani qo‘llab quvvatlash vazirligi qoshida “Ayollarni rehabilitatsiya qilish va moslashtirish markazi” hamda “Himoya orderi” haqida so‘z yuritiladi.

Kalit so‘zlar: Zo‘ravonlik, viloyatlar bo‘yicha statistik ma’lumotlar, UNICEF so‘rovnomasi, zo‘ravonlik sabablari, moddiy qaramlik sababli zo‘ravonlik chidash, ruhiy tushkunlik, depressiya, zo‘ravonlikdan keyingi stress, jismoniy zo‘ravonlik, ruhiy zo‘ravonlik, iqtisodiy zo‘ravonlik.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы предотвращения, причины и последствия насилия в отношении женщин в Республике Узбекистан. Обсуждается статистика случаев насилия в отношении женщин в Узбекистане, а также законы и решения, изданные в этой связи. В частности, с 19 мая 2021 года согласно постановлению Президента Республики Узбекистан № PQ-5116 в ведении Министерства жилищно-коммунального хозяйства и поддержки семьи созданы «Женский центр реабилитации и адаптации» и «Охранный ордер». упомянул.

Ключевые слова: Насилие, региональная статистика, исследование ЮНИСЕФ, причины насилия, толерантность к насилию из-за финансовой зависимости, психическая депрессия, депрессия, постнасильственный стресс, физическое насилие, психическое насилие, экономическое насилие.

Abstract: This article discusses the prevention, causes and consequences of violence against women in the Republic of Uzbekistan. The statistics of cases of violence against women in Uzbekistan and the laws and decisions issued in this regard are discussed. In particular, on May 19, 2021, according to the decision of the

President of the Republic of Uzbekistan No. PQ-5116, under the Ministry of Neighborhood and Family Support, the "Women's Rehabilitation and Adaptation Center" and "Protection Warrant" are mentioned.

Key word: *Violence, regional statistics, UNICEF survey, causes of violence, tolerance of violence due to financial dependence, mental depression, depression, post-violence stress, physical abuse violence, mental violence, economic violence.*

So'nggi yillarda yurtimizda ayollarga va ularga nisbatan bo'layotgan zo'ravonlikning oldini olish va choralar ko'rish maqsadida bir qancha qonun hujjatlari va qarorlar ishlab chiqilmoqda. Jumladan, 2019 yil 2 sentyabrda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi "Xotin-qizlarni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi Qonunining qabul qilinishi bu masalaning qanchalik yurtimiz ayollari uchun dolzarb ekanligini ko'rsatadi. Bugungi kunda ayollarga nisbatan zo'ravonlik butun dunyoda global muammo sifatida qaralmoqda.

Jamiyatda ayollarga nisbatan zo'ravonlik zo'ravonlikning eng keng tarqalgan ko'rinishlaridan biridir. Jamiyatda, oilada biror bir shaxsning ayolga nisbatan do'q-po'pisa, ruhiy tazyiq, haqorat qilinishi yoki hatti-harakat orqali urish qiynashga aytiladi. Jamiyatda har bir inson buning qurboni va ijrochisi bo'lishi mumkin. Bunda odatda ayollar qurbon va erkaklar ijrochi rolini bajaradilar.

O'zbekistonda ayollarga nisbatan zo'ravonlik – o'zbekiston Respublikasining har bir ayol jinsiga mansub fuqorosiga nisbatan jinsiy, jismoniy, ruhiy va boshqa ko'rinishlardagi jinoyatlarning to'plami hisoblanadi. Biz ularga quyidagilarni kiritishimiz mumkin: kaltaklash, majburlay jinsiy aloqa qilish, qotillik, oilaviy zo'ravonlik, bolalarga nisbatan jinsiy zo'ravonlik, taqib qilish, va boshqa tazyiqlar natijasida ayollar huquqlarining poymoq qilinishini kiritishimiz mumkin.

Jumladan biz zo'ravonlikning quyidagi turlarini alohida ko'rsatib o'tishimiz mumkin:

Jismoniy zo'ravonlik-bu qurbon yoki jabrlanuvchiga to'gridan tog'ri yoki biron predmet orqali ta'sir o'tkazish, jabrlanuvchini kaltaklash, tan jarohati yetkazish, turtish, tepish yoki tarsaki ko'rinishidagi hatti-harakatlar ko'rinishida bo'ladi.

Jinsiy zo'ravonlik – bu ikki shaxs o'rtasidagi hatti-harakatlar majmuasi bo'lib bunda qarama qarshi jins vakilini o'z hohishlariga qarshijinsiy aloqada bo'lishga majbur qilish, kuch bilan tahdid qilish yoki yolg'on orqali zo'ravonlik harakatiga aytiladi.

Psixologik zo'ravonlik – insonga ruhiy jihatdan zarar yetkazish, psixikasini shikaslantirish, haqorat qilish, qo'rqitish, tahdid qilish va shantaj orqali nazorat qilish kabilar kiradi.

Iqtisodiy zo‘ravonlik – bu bir insonga moddiy jihatdan bosim o‘tkazish, o‘qishni ishlashni taqiqlash, moddiy yordam berishdan bosh tortish va moddiy jihatdagi masalalarga to‘liq bir shaxsning hukmronlik qilishga harakat qilishiga aytiladi. Har bir shaxs shuni bilib qo‘yishi kerakki, shaxsiy daxlsizlik va xavfsizlik huquqi ularda bo‘lib ular bu huquqlaridan doimiy foydalanishga haqlidirlar. Respublikada ayollarga nisbatan zo‘ravonlikni oldini olish va zo‘ravonlik holatlariga qat’iy chora ko‘rish maqsadida 2019-yil 2-sentabr sanasida amal qilish muddati boshlangan O‘RQ-561-sonli “Xotin-qizlarni tazyiq va zo‘ravonlikdan himoya qilish” to‘g‘risidagi O‘zbekiston Respublikasining qonuni rasman e‘lon qilindi. Bu muammo butun dunyo uchun ham juda ahamiyatli bo‘lib uni quyidagilarda ko‘rishimiz mumkin.

UNICEFning Kommunikatsiya va jamoatchilik aloqalari bo‘limi ayollarga nisbatan zo‘ravonlik muammosiga e‘tibor qaratish va xotin-qizlarning zo‘ravonlik kelib chiqish sabablarini o‘rganish va bu maslalaga O‘zbekiston aholisining munosabatini bilish maqsadida ijtimoiy psixologik so‘rovnoma o‘tkazgan. So‘rovnoma ko‘ra butun O‘zbekiston Respublikasi bo‘ylab 8900 dan ortiq respondent ishtirok etgan va ularning 37% qismini ayollar tashkil etgan. Olingan so‘rovnoma natijalariga ko‘ra tahlillar shuni ko‘rsatadiki ayollar zo‘ravonlik qurboni bo‘lishi va bunga ko‘nib yashashlarining asosiy sabablari sifatida 42% ayollar o‘zlari va farzandlarini boqa olmasligidan qo‘rqib zo‘ravonlikka chidab yashashlarini 38% ayollar esa zo‘ravonlikka nisbatan bosh ko‘targan holatimda atrofdagilar jabrlanuvchidan yuz o‘girishlaridan, yaqinlarining gap so‘zlaridan andisha qilishgani uchun zo‘ravonlikka chidab kelishlarini ta’kidlashgan.

Quyidagi jadvalda O‘zbekiston Respublikasi Ichki Ishlar vazirligining 2021-yil yanvar-mart oylari bo‘yicha ayollarga nisbatan ko‘rsatilgan zo‘ravonlik holatlarida tushgan arizalar va tahlillar natijalari.

Hudud	Jismoniy zo‘ravonlik	Ruhiy zo‘ravonlik	Iqtisodiy zo‘ravonlik	Jinsiy zo‘ravonlik	Zulm va tazyiq	Himoya orderlar soni
Andijon viloyati	556 ta	?	?	4 ta	?	995 ta
Buxoro viloyati	?	?	?	?	?	606 ta
Farg‘ona viloyati	412 ta	?	?	?	587 ta	1294 ta
Jizzax viloyati	?	?	?	3 ta	?	569 ta
Namangan viloyati	?	?	?	?	391 ta	491 ta
Navoiy viloyati	?	?	13 ta	9ta	?	480 ta
Qashqadaryo viloyati	548 ta	668 ta	?	2 ta	?	1270 ta

<u>Qoraqalog‘iston Res.</u>	959 ta	?	?	?	?	973 ta
<u>Samarqand viloyati</u>	?	?	100 ta	4 ta	?	688 ta
<u>Sirdaryo viloyati</u>	540 ta	?	?	4 ta	?	841 ta
<u>Surxondaryo viloyati</u>	?	?	12 ta	6 ta	?	667 ta
<u>Toshkent viloyati/Toshkent shahri</u>	?	?	13 ta	10 ta	?	1531 ta (816/715)
<u>Xorazm viloyati</u>	?	?	?	1 ta	260 ta	665 ta

Statistik ma'lumotlarga ko'ra eng ko'p zo'ravonlik holati Toshkent viloyatida kuzatilgan.

Ushbu holatlarni bartaraf etish maqsadida hukumatimiz tomonidan bir qancha qonun qarorlar qabul qilingan. Jumladan, 2021-yil 19-may sanasida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-5116-sonli qaroriga binoan Mahalla va oilani qo'llab quvvatlash vazirligi qoshida "Ayollarni reabilitatsiya qilish va moslashtirish markazi" o'z ish faoliyatini boshladi va uning hududiy bo'limlari tashkil etildi.

Yana bir asosiy chora vositalaridan biri bu ayollarga nisbatan zo'ravonlik holatlarini oldini olish va ayollarni himoya qilish maqsadida "Himoya orderi" joriy etildi. Bu orderning ahamiyati shundaki zo'ravonlikka uchragan ayollar hukumat organlariga murojaat bilan chiqishganda, ularning holati o'rganiladi va 1 oy muddatga himoya orderi taqdim etiladi. Bu bir oylik muddat davomida ayol davlat himoyasida hisoblanadi va unga nisbatan har qanday nojo'ya harakatlarga yo'l qo'yilmaydi.

Yuqoridagilardan bilishimiz mukinki O'zbekiston Respublikasida ayollarga nisbatan qilinayotgan zo'ravonlikni oldini olish va oqibatlarini bartaraf etish uchun barcha chora tadbirlar ko'rilyapti.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasining Qonuni 02.09.2019-yildagi O‘RQ-561-son
2. Zo‘rlik ishlatishdan jabr ko‘rgan xotin-qizlarni reabilitatsiya qilishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori 19.05.2021 yildagi PQ-5116-son
3. L.Olimov, A.Nazarov Xulqi og‘ishgan bolalar psixologiyasi O‘quv qo‘llanma Toshkent Tafakkur avlodi 2020 yil
4. Qobilova N. OQUVCHILARDA IRODA RIVOJLANISHINING OZBEKISTON OLIMLARI TOMONIDAN TADQIQ ETILGANLIK HOLATI //Журнал Педагогика и психологии в современном образовании. – 2023. – №. I.
5. Qobilova N. KICHIK MAKTAB YOSHDAGI OQUVCHILARNING IRODAVIY SIFATLARINI SHAKLLANISHINI TEKSHIRISH VA BAHOLASH // Journal of Pedagogy and Psychology in Modern Education. – 2023. – Yo‘q. I.
6. Qobilova N. IRODA RIVOJLANISHINING XORIJIY OLIMLAR TOMONIDAN O‘RGANILGANLIGI HOLATI // Zamonaviy ta’limda pedagogika va psixologiya jurnali. – 2023. – T. 3. – Yo‘q. 1.
7. Qobilova N. TALABALARNING IROYLIK SIFATLARINI RIVOJLANISH HOVLATIDA MOTIVLARNING O‘ZBAR TA’SIRI //Fan va innovatsiya. – 2023. – T. 2. – Yo‘q. B4. – 254-257-betlar.
8. Qarshiboyeva G., Qobilova N. KICHIK MAKTAB YOSHDAGI KO‘UVCHILARDA IRODAVIY SIFATLARINI PSIXOLOG ZHIXATLARI // Journal of Pedagogy and Psychology in Modern Education. – 2022. – T. 2. – Yo‘q. 5.
9. Qobilova.N “THE PROBLEM, CAUSES AND CONSEQUENCES OF VIOLENCE IN THE SCIENCES OF PSYCHOLOGY” // International scientific online conferences – 2024 – USA Washington 431-433